

ՈՐԲ ՀԱՆԴԻՊԻՔ Ի ՍՈՅՆ ՇՐԲՄԻ
ՄԻ ԶԱՆԶՐԱՆԱԳԻ ՏԱԼ ԶՈՂՈՐՄԻ
ԵՂԵԻ ՓՐԿՉԻՆ ԹԻՎԻՆ 1236
ԽՆԴԻԵ Ի ԶԵՆՋ ՀԱՅՐ ՄԵՐ Ի ՄԻ

16.

ՀՈՂԱՆԻԹԵԼԱՅ ՅԱՅՍ ԴԱՄԱՐԱՆ
ՄԱՐՄԵՆՈՅ ՄԻՆԱՅ ՍԱ ԿԱՑԱՐԱՆ
ՄՀԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԹՈՂԻ ԶԱՅՍ ԿԵՆՆ
ՈՐ ԿՈՉԻ ՈՐԴԻ ՈՅԲԻԵՆ
ԴՈՒՔ ՀԱՆԴԻՊԻՔ Ի ՅՄ ՏԱՊԱՆ
ՏՈՒՔ ԶՈՂՈՐՄԻՍ ԼԻՆԲԵՐԱՆ
Ի ԹՎԻՆ (ՌՄԻԹ) ԱՊՐԷԼ Ա. ԻՆ.

17.

ՀԻՐԻՄՍ Է ԱՅՍ ՈՒՐՈՇ.

ՃՈՒԻ ԲՆԱԿԵԱԼ ԷՐԷ
ՎԱՆՑԻ ԿՈՅՑՑԵԱԼ ՄԻՐ
ԶԵՆՃ ՄՀԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍ
ՈՐԴԻ ԵՈՂԱՆԵՅ ԱՂԱ
ԻՆ. ՈՐ ՓՈՒՂԵՑԱԼ ԹԻՒԻ
ՀԱՅՈՑ (Ռ. Մ. Ծ. Ե) ԱՊՐԷԼ Բ.

(ՇԽԱՆԻԼԷ):

ԱՅԼԵՆԱՅԼԵ

ԴժԴՈՂՆԻՆ՝ ԴԷ. "Հանդիսի", 1912 ՅԱՆՈՒՐԻ ԹԵՄԻՆ ՄԵՋ ԷՋ 18՝ Մ. Ս. ԳԱՐԻԷԼԻԱՆԻ
ԻՆՎԵՐՍԻ յՈՂԱՆԻՆ ԿԱՐԳԱՐԱՆ ԱՍՆԻ՝, ԳԻՍԵՂԻ ՈՐ
ՀԱՅԵՐԷՆ ԴՈՒՐԱՆ ԻՐՐ ԵՆԹԱԳՐԵԱԼ ԶԵՆՋ ԿՄ-
ՍՈՂԱՆՆԱԼԻ "ԴՈՒՐ" (ԿԱՄ "ԴՈՒՐ" ԱՅՍ ՎԵՐՋԻՆ ԶԵՆՋ
ԲՈՂՈՐՈՎԻՆ ԱՆՀԻՄԷ): ԲԱՅՅ ՁԵՐԵԱԼ Է ԱՅՍ ԱՍՏՈՂԷ
ԴՈՒՐ ԲԱՌԻՆ ՎՈՅՅԷՆ, ԷՐԷԻ ԱՅԱՏՃԱՆԵՐՈՒ
ՀԱՄԱՐ:

Ա. ԹԵ ԴՈՒՐ ԲԱՌՆ յԱՌԱՋ ԵԿԱՌ Է ԴՈՒՐ
ԶԵՆՋ ԱՆՅԱԿԵՍ ԱՍՏՈՂ Է, ՈՐ ՆՈՅՆ ԻՍԿ ՄԱՍՆԱ.
ԳՐԱԿԱՆ ՎԿԱՐԱԹԻՆ ՈՆԻՐԷ Ի ՀԱՍԱՄԱՌԱ-
ԹԻՆ: "ԵԿՐԵՄ, ԱՅ ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆՋ ԹԱՐԳ-
ՄԱՆՈՒԹԵԱՆ (ԱՅ. ՎԵՆԵԱ. 1832) Գ. ՀԱՄԱՐԻՆ
ՄԵՋ ԿԱՅ ԱՅՍ ԴՈՒՐ ԶԵՆՋ ԷՋ՝ 12, 20, 21 ԵՆ 62.

Ի ՄԵՐ "ԵՐԱՆԵՐԻՆ" ՎԵՐՋԻՐԻՆ ԱՆՆԵԱԼ Է՝ ԳՐԱՐԱՐԻ
ԿԱՐԵԻ ՈՐԱԹԵԱՆ ՆԿԱՄԱՄԵՐ ԸՐԱԹ ԻՐԵՐԳՐԱԹՈՒԹԵԱՆՋ
ՎՈՅՅ, ԷՆ ՈՂ ԸՆԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՄԱՌԱԹԵԱՆՋ ՎՈՅՅ,
ՎԱՆՆ ԳԻ ԱՅՍ ՎԵՐՋԻՆԵՐԸ ԸՍՏԱ ՀԱՍԱՄԱՌԱՆ ԸՆՆ ԵՐԵԱՐ
ՈՒՍԻ ԷՆ ԸՍՏԱ ԿԱՍԿԱՆԵՐԻ:

Ք) ՄԻՐԸ ՆԱԽԻՆԱԿԱՆ ԶԵՆՆ Է՝ ՀԱՄԱՄԱՌԱՌ-
ԹԵԱՄԸ ՆՈՐԱԳՐՈՅ ԴՈՒՐԻ, ԵՆ ԿՐ ՄԵԿՆԱԿԻ՝ ԴՈՒՐ-
ԵՆԼ ԲԱՅԻ ԻՌՈՂ, ԱՅԱ ԹԵ ՈՂ ԱՆՆԵԿՆԵՐԸ Է ՀՈՍԱ.

Գ) ՄԻՐԸ ԿՐ ՀԱՄԱՄԱՌԻ ԼԱՍԻՆԵՐԷՆ ՄՈՐՏ ԲԱՍ
ԱԻՆ, ՈՐԵՄԷ ԸՆ = ՄՏ. ՀԻՆ ԿԱՐԱԿ. mřiyu. ՏԵԱ
ՆԵԼ ԱՅՍ ԿԱՐԵԱՐ ԲԱՌԸ Hübshmannի Arm,
Grammatik ԵՆ ՀԱՄԱՄԱՌԷ Meilletի ԽՈՐԳՐԱՎ-
ԶԱԹԻՆԵՆԵՐԻ՝ ԲԱՌԻՆ ՓՈԽԱՆԱԼ ԸԼԱՐԱՆ ԿԱՄ
ԸՐԱՐԱՆ ՎՈՅՅ:

Հ. Գ. ՄԵՆՆՎԻՆԵԱՆ

ՍԱՑԵՆԱԿՈՍԱԿԱՆ

Homilien über das Evangelium des heil. Matthäus vom
heil. Johannes Chrysostomus. Neubearbeitet und heraus-
gegeben von Prinz Max, Herzog von Sachsen,
Dr. theol. et jur. utr., ordentl. Professor an der
Universität Freiburg (Schweiz). Zwei Bände Gr.-8°,
XII+697+IV+621. Regensburg, 1911. Verlags-
anstalt vorm. G. J. Manz, Broschiert Mk. 6.—.

ՈՒԿԵՐԵՐԱՆԻ ԴԱՏԱՆ ՀԱՊԱՐՀԻՆԳՀԱ-
ՐԻՐԱՄԵԱՅ ԱՐԵՐԳԱՐԶԻՆ ԱՌԹԻՆ (1907/8)
ԱՎԵՐՈՆԵԱՅԻ ԳՈՒՐՍ՝ ԻՂԻԱՆ ՄԱՐՍԻՆ յԱՆՆԵԱՆ
ԷՐ "ՄԱՌԹԷԻ ՄԵԿՆԱԿԵԱՆ", 1857ԻՆ ՀՐԱ-
ՄԱՐԱԿԱՆ ԳԵՐԱՆԵՐԷՆ ԲՆԱԳԻՆ յԵՐԻՐԵԼ
ՎԵՐԱՍԻՆ: ԲԱՆԱՍԵՐ ԻՂԻԱՆԸ, ՈՐ ԱՆՅԱԿԵՍ ՆՈՒՐ-
ՐՈՒՄ Է ՈՒԿԵՐԵՐԱՆԻ ԳՈՐԾՈՅ ԸՆՆՈՒԹԵԱՆ ԵՆ
ՈՐՈՒՆ ԲՆԱԾԻՆ ՈՃՆ ԱՆՅԱԿԵՍ ԶԱՐԱՐԱՐԱՐՈՍ Է,
ՄԵՆ յԱՐՈՂՈՒԹԵԱՄԸ ԱՍԱԿԵՅ ԻՐԵՆ յԱՆ-
ՆԱՆ ԳՈՐԾԵՆ ԵՆ ԱՐԾԱՆԱԳԱԼ ԳԵՐԱՄԱՆԱԿԱՆ
ԱՂԻԱՐՀԻ ԳՆԱՀԱՄԱՌԱԹԵԱՆ: ՀԱՄԱՄԱՐԻՄ՝, ԱՅՍ-
ԶԱՌԱ, ԸՆԹԱԳԻԿ. ԱՀԱՄԱՍԻԿ ՄԱՐՍԻ ԹԱՐԳՄԱ-
ՆՈՒԹԵԱՆ ԷՆԹԻՆԸ, ՈՐՈՒՆ ԶՈՂ ԵՐԿՐՈՐԳԱԿԱՆ
ՆՂԱՆԱԿՈՒԹԻՆ ՄԻԱՅՆ ԿՐԻՆ ՈՆՆԵԱԼ ԲԱՐՄԱԹԻՆ
ԶԱՆՈՒԹԻՆԵՆԵՐԸ. Ս. ԳՐՈՅ ԱՆՂԵՐԵՐԸ ԵՆ ՈՒ-
ՐԻՂ ԱՐԱՄԱՐՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆԵՐԸ:

ԳԻՍԵՐՈՒ ԿԷՍ ՄԸ ՈՆԻՐԸ ԱՍԿԱՅ. ԱՐԵԱԼԱ-
ԳԷՍ ԻՂԻԱՆԸ՝ ՀԱՅԵՐԷՆԱԳԷՍ ԱՂ Է ՄԻԱՆԳԱՄԱՅՆ.
ԵՆ ԻՐԵԱ ԱՅԱՅԻՍԻ ՄԵՆ ԳԻՐԱԹԻՆ ՈՆԵՐ ԱՆ-
ՇՈՂՈՒ ՄԵՐԻ ԱՌԱՋ ՈՆՆԵԱԼԱՐ. "ՄԵԿՆԱԿԵԱՆՆ",
ՆԱՍԵ ՀԱՅԵՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՌԱԹԻՆԸ, ՈՐ ԸՆԱԻՐ
ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐԻ ՄԸ ԶՈՒՆԱՅՆ ԸԼԱՐԱՆ ԲԱՐՄԱ-
ԹԻՆ ՀԱՆԱՐԹԱԹԻՆԵՐԸ ԿՐԵԱՐ ԻՍԿԱՆ ԲԱՌԱՆԱԼ
ՄԵՐԱՆԸ, ԱՆՀԱՐԹԱԹԻՆԵՐ ՈՐՈՅՆ Ի ԱՍԱ ԿՐ
ՇՈՒԱՐԻ ԱՆՅԱ ԳԻՐՈՒՆ ՈՒՍԱԳԱՂԱՅԱՐ: ԱՅԱԿԵՍ
ՈՐԵՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ (Montfaucon, p. 204—206)
ԱՅՆ ԶԵՆԱԳՐՈՒՆԵՐԸ ԿՐԵԹԵԱՆՈՒՆ. "ՀԱՅԻՆ,
ԱՂԵՐԸ ԶՈՒՆ ԶՈՐԱ ԿԱՐԿԵՅՈՂՅ, ԵՆ ԴՈՒՐԱՅԻՆ՝

լուսնի տակ է լուսնի, այս անիմաստ նախադասությունն է խորշուկո համար Մանթֆոլին՝ ձեռք. գրի մը էն տփ Յաթար ընթերցումն էրադրի մէջ կ'աւանդու. եւ կը թարգմանէ per radios quos emisit in Thabore, զայս կը նախընտրէ նաեւ. Մաքս եւ կը գերմանացնէ՝ (durch) die Schatten, von denen er auf dem Berge Tabor erglänzte (էջ 245). այս հատուածն անտարբերայ կը ընկեր չայտերենագէտը եթէ նկատի առած ըլլար չայս բնագրին գեղեցիկ ընթերցումը «եւ այնքո ծովուն զորս կարկեցոյց եւ հառաչայիւրի որդիւնն լուսնի տակ է լուսնի» (էջ 240) ուրեմն durch die Sonnenstrahlen, die er auf dem Kreuze verfinsterte. — Montf. էջ 275 «եւ ոչ մի որ այնիսի զարգու զարդարեցաւ (Սողոմոն), քանզի զայս յայտ առնէ ստեղծել յամենայն թափառութեան իւրում», հասուածիս պակասը ենթագրել կու տայ Մաքսի (էջ 356) թէ Ոսկերեան աւետարանի այնպիսի որդինակ մը աւելի առջեւ ունեցած է, ուր գրուած է «յամենայն թագաւորութեան իւրում, եւ ոչ յամենայն ի փառսն իւրում», ինչպէս ունի Մատթէոս 2, 28. այսպիսի կարծեաց սակայն տեղի չի թողուր չայս բնագրին, որ է «այլ թէ եւ ոչ մի աւելի այնպիսի զարգուք զարգարեցաւ. քանզի ստեղծել ի «յամենայն ի փառսն իւրում» յայտ առնէ ինչ յամենայն ի թափառութեան իւրում յայտնի ինչ ու լինայ» (էջ 344). մեծ ուշադրութեան արժանի է այս հատուածը. — Montf. էջ 335 «Մատթէոս ասէ միայն թէ Ննջը իսկ Ղաւթոս է մերայ թուրքի տեւոյ, հոս ալ միեւնոյն ենթագրութեան կը մղուի իշխան թարգմանիչը (էջ 450), ըստ որում Ղաւթասու աւետարանին մէջ չէ որ կը գտնուի այսպիսի հասուած, այլ Մարկոսի. ահա թէ ինչ ուղիղ ընթերցում կը ներկայացնէ հոս չայսերէն սոկեղեցիկ թարգմանութիւնը «Մատթէոս ասէ՝ թէ Ննջը, իսկ Մաւթոս եւ լայն էս ինչ տեւոյ լինէր, քանզի մի, տեւոյն ընդ գլխին էր», (էջ 436). — էջ 511 Մաքս բնագրի բառական կը թարգմանէ fliehet..., selbst wenn ihr solche Gegenstände auch von anderer Seite her erhalten könntet. Wenn ihr so handelt, erlangt ihr dadurch viele Güter vom Herrn. Denn erstens... եւ կը կցէ հետեւեալ ծանօթութիւնը. «նախնայեալ բնագրի եղած էր տնչուտ Der Herr hat mit diesem Gebote viel Gutes bewirkt, denn erstens...» եւ թէ այս հասուածը առաքելոց ուղղութեամբ խօսքերուն չէր վերաբերիր. այս տեսութիւնը

անմարան բնագրի մէջ կը ներմուծէր Ուսուցչապետը եթէ ծանրակշռութիւն դնէր չայսերէն թարգմանութեան պահած ընթերցումն «եւ ոչ սասց թէ մի առնուք ընդ ձեզ, բայց եթէ (եւ) այլ ուստիք մուտ լինիցի, փախնուցուք ի շարէն: Եւ եւ թուալ ինչ ինչ յայտնուի: Գլխին...» (էջ 491). — «Մատթէոսն առ նա զիւսհար մի խոյր եւ հար... զերկոսին զմուտսն երկից... եւ լուսնի եւ լուսնի» (xai ὁ φῶς xai ἀποφῶς), «համար» եւ «լինիցի» իրարու թէ հաշտեցընելու. համար կը Տարցնէ տարակուսանք թարգմանիչը թէ «արդեօք Ոսկերեան ընթերցումը թէ թէ որ համար եւ կոյր է, այնպիսին ուղիղ լինիցի ալ չունի», (էջ 630). չայ թարգմանութիւնը հոս ալ կը փարատէ անտեղի տարակոյսը, Մատթէոսն առ նա զիւսհար մի խոյր եւ հար... յերկոսին զմուտսն երկից՝ որովք հաւատարմի մարմն էր եւ լուսնի եւ լինիցի: Եւ այս գիտողութիւններն ընկելով, զորոք դեռ կրնայինք շարունակել, մեր նպատակը չէր բնաւ նսեմացնել իշխանագլու թարգմանին աշխատասիրութիւնը, որ յիշեան այնպէս կատարեալ է, այլ կը ցանկայինք անգամ մը դիտել տալ թէ Ոսկերեանի Մատթէի Մեկնութեան չայ թարգմանութիւնը, թէ իւր բարձր հնութեամբ — գրեթէ ժամանակակից հեղինակին — եւ թէ իւր ներկայացուցած անաղարատ բնագրով արժանի է յատուկ ուշադրութեան՝ վերապահընելու համար յունարէն բնագրին եղծումները, մասնաշնչելու համար ներմուծումները. եւ այս պաշտօնը կրնար կատարել չայսերէնագէտ Ուսուցչապետը:

Հ. Ս. ԱՆՈՐԻՍՏԻՍ

Sur les mots iraniens empruntés par l'Arménien, par M. A. MEILLET. Extrait des Mémoires de la Société de Linguistique de Paris. 2e m. 87.

Չայսերէն իրանեան փոխառեալ բառերը. Պարսկերէնի հարաւ-արեւմտեան, կենդանական եւ հիւսիսային գաւառականներու ուսումնասիրութեան եւ մանաւանդ վերջին ժամանակներս M. F. W. K. Müller-ի, Գուրգանի մանիքեական իրաներէն բնագրիներու հրատարակութիւններէն՝ Meillet իւր սովորական օրամուտութեամբ այնպիսի հետեւութիւններ կը հանէ, որոնք պատիւ կը բերեն այս պրոֆեսորին. Հարաւ-արեւմտեան եւ հիւսիս-արեւմտեան գաւառականներուն զանազանութեամբ շատ մը չայսերէն բառեր կը ներկայանան աւելի ընդունելի համեմատական ձեւի մը տակ: